

V románu *Light From Uncommon Stars* od Ryky Aoki z roku 2021 se nachází pasáž, kde hlavní hrdinka jménem Katrina, zažívá intimní moment v koupelně. V této scéně se Katrina ponoří do horké lázně, což je pro ni nezvyklý zážitek, protože se obvykle vyhýbá úplnému svlékání kvůli dysforii. Tato chvíle jí však poskytuje pocit klidu a přijetí vlastního těla. Po koupeli si uvědomí, že její oblečení není tam, kde ho očekávala, a musí se potýkat s nejistotou ohledně svého vzhledu bez make-upu a s mokkými vlasy, což by mohlo odhalit její transgender identitu. Když ji překvapí hlas druhé postavy knihy jménem Astrid, obává se, jak bude vnímána. Tato scéna je součástí širšího příběhu, který kombinuje prvky sci-fi, fantasy a zkoumá témata identity, přijetí a transformace. Koupelny, sprchy na bazénech, koupalištích a sportovištích, sauny, veřejné záchodky a další místa, kde jsme nuceni svléknout své svršky přinášejí moment zranitelnosti a ohrožení, fyzické i sociální expozice.

Jedním z nejvýznamnějších děl, které se zabývá zkušenostmi transgender osob ve veřejných prostorech, je kniha kanadské socioložky a genderové teoretičky Sheily L. Cavanagh s názvem *Queering Bathrooms: Gender, Sexuality, and the Hygienic Imagination* (2010). Tato publikace je výsledkem rozsáhlého výzkumu, který zahrnuje rozhovory s transgender a genderově nekonformními lidmi o jejich zkušenostech v genderově segregovaných veřejných toaletách a sprchách.

Cavanagh ve své knize zdůrazňuje, že veřejné toalety nejsou neutrálními prostory, ale místa, kde se projevují a upevňují společenské normy a očekávání týkající se genderu. Uvádí, že „nikde nejsou znaky genderu tak bolestně akutní a podrobené dohledu jako na genderově segregovaných toaletách“. Tato místa často představují pro transgender osoby zdroj úzkosti, neboť jsou vystaveny riziku obtěžování, diskriminace či násilí, pokud jejich genderová prezentace neodpovídá očekáváním ostatních uživatelů těchto prostor. Pro kohokoli s bujnou fantazií nabízí tato místa možnost mystifikace a vytváření dezinformací. Na rozdíl od sci-fi autorky Ryky Aoki staví jiná současná spisovatelka fikce J.K. Rowling trans ženské tělo do role potenciální hrozby, čímž znevažuje a stigmatizuje transgender identitu. Její narativ posiluje mýtus, že „pravé ženy“ potřebují ochranu před těly, která neodpovídají biologické binaritě.

Oba diskurzy (Cavanagh vs. Rowling) se dotýkají hlubokého kulturního motivu - strachu ze znečištění. Tento motiv se objevuje i v konspiračně zabarvených mýtech, které tvrdí, že: „Trans lidé užívají umělé hormony, které se dostávají do vody, a tím ji znečišťují nebo mění biologii ostatních.“ Tyto mýty nejsou vědecky podložené, ale mají silnou symbolickou sílu: spojují transgender těla s ekologickou úzkostí a vytvářejí obraz trans identity jako toxického vlivu, který překračuje nejen společenské, ale i přírodní hranice. To koresponduje s hlubším kulturním strachem z toho, co je „nečisté“, „umělé“ nebo „nepřirozené“ - ať už je to tělo, gender, nebo voda. Evoluční biologka a odbornice na genderová studia Malin Ah-King a odbornice na genderová studia Eva Hayward zpochybňují esencialistické a heteronormativní předpoklady, které rámuji současné diskurzy o toxicitě hormonálně aktivních látek. Právě tyto mýty o hormonové kontaminaci stály na počátku úvah Pauly Gogoly v teoretické části její diplomové práce. Gogola přesně popisuje témata jako racionálně neopodstatněný strach z neznámého, znečištění a „hranice těla a kde prerastají do společenských konstruktů a environmentálních rovin“.

Praktická část diplomové práce je tedy jakousi laboratoří/modelovým místem, které odkazuje k prostoru koupelny a všem výše zmíněným tématům. Obrazy Gogoly simulují stěny těchto prostor - zašedlé kachličky s usedlinou mezi spárami, kompozičně rozčleněný prostor do obdélníků uvnitř obrazů připomínající rámy oken nebo dveří, multiplikované tvary evokující zbytky reliéfů nebo kulisy sci-fi architektur. Lehké odstíny růžové a modré jako mizející vzpomínka na stereotypní vizuální segregaci rodových rolí. V některých částech obrazů vystupují z architektonických prvků části postav, někde jsou rozpoznatelné končetiny, jinde tvář. Svou technicistní stylizací připomínají androgynní postavy ze sci-fi filmů a Gogola je přirovnává k andělům - „ako bezpohlavnej alebo androgynnej entity - bytia, ktoré uniká binarite nielen telom, ale aj funkciou“. Některé obrazy působí jako zrcadlo, nebo sklo, ve kterém se sami můžeme odrážet, nebo se dotknout svého odrazu. Celá instalace je tedy kulisou pro imaginární příběh současnosti, ve kterém hrají hlavní roli spekulace, mýty a dezinformace. Je to, jako bychom se dívali na film, ve kterém nám námi vymyšlené mýtické postavy vysvětlují naše vlastní pochybení.

Na diplomové práci Pauly Gogoly kladně hodnotím nejen hlubinný ponor do teorie, citlivé zpracování, malířskou dovednost i materiální kvality, ale zvláště výběr tématu, který kriticky nahlíží na mýty a sociální konstrukty, jež si sami uměle vytváříme, na změny společenských paradigmat, ve kterých se snažíme orientovat a jako společnost opakovaně selháváme.

Anděl Damiel: „*Chci cítit víc než jen pozorovat... Jaké to je být člověkem?*“

Wings of Desire (1987)

Diplomovou práci hodnotím známkou výborně a doporučuji udělení titulu MgA.

MgA. Dominik Gajarský, Ph.D.

